పసి హృదయం

(మే, 1950 **కళైమగళ్** తమిళ పత్రికలో, **'ఆయన దీర్ఘ నిట్టూర్పు విడిచాడు'**, అనే వాక్యంతో అంతమవుతున్నట్లు ఒక కధ రాయాలనే పోటీలో మొదటి బహుమతి అందుకున్న కద. తమిళంలో దీని పేరు **'కుళంధై ఉళ్ళం'**.)

ఆ ఉత్తరంకూడా ఒక చంటిపిల్లలాగానే, ఆ దంపదుల్ని పూర్తిగా నిమగ్నం చేసేసింది.

లలిత ఆ ఉత్తరం చాలాసార్లు చదివేసింది. అప్పుడే స్నానం ముగించుకొని గదిలోకి అడుగుపెట్టిన భర్తకి అందించేముందు, "నాన్నగారు దగ్గరనుంచి ఉత్తరం వచ్చింది," అని చెప్పింది. "పదవీ విరమణ చేసి వచ్చేవారం ఇక్కడికి వచ్చేస్తున్నారు."

"ఏమిటా వాగుడు? ఉత్తరంలో ఏముందో సరిగ్గా చెప్పవేం?" అని కొంచెం చిరాగ్గా గొంతెత్తి ఆమెను మందలించాడు విశ్వం.

"ఐతే, ఇదిగో, అదేదో మీరే చదువుకోండి. నాన్నగారన్నవెంటనే ఆ వచ్చేదేదో మా నాన్నగారూ, అమ్మా అనుకున్నారేమో?" అని అంది లలిత, కోపంతో అ ఉత్తరం చేతికి అందిస్తూ. విశ్వం తన భార్యని కసురుకోడం నేను అదే మొదటిసారిగా నా కళ్ళతో చూసాను. కొంచెం కలవరపడ్డాను కూడా.

"నిజంగానా? మా అమ్మా, నాన్నా వస్తున్నారా?" ఆ ఉత్తరం అందుకోడావికి విశ్వం ముందుకు వచ్చాడు. "నా చేతులు తడిగా ఉన్నాయి. ఇంకా తలకి ఆరపెట్టి నూనె అంటుకోవాలి. అదేదో నువ్వే చదివి చెప్పు. నేను తల దువ్వుకుంటూ వింటాను," అన్నాడు.

"నేను చదివితే అసలు సరిగ్గా అర్ధం అవదు మీకు," అని అన్నది ఆమె గరుకుగా. "మీకు తెలుసుగా, నాకోసం మీరేమైనా కధ పైకి చదివితే మళ్ళీ నేను నా అంతట అది చదివితేనే నాకు తృప్తి కలుగుతుంది. అర్ధమైందా? ఇప్పుడు నేను చదవితే మీకూ అలాగే అనిపిస్తుంది." ఇలా అంటూనే దగ్గరలోవున్న ఒక టేబులుమీద ఆ ఉత్తరం పడేసి, విసవిసా నడుచుకుంటూ లలిత అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయింది.

నేను కొంచెం చిత్తరబోయాను. తనకోసం భర్త కధలు పైకి చదువుతూంటే ఆనందించిన లలితను నేనెరుగుదును. ఇప్పుడెందుకు ఆయనపట్ల ఈ గుసగుసలు? ఈ అకస్మాత్తు వైరం ఆమె నైజం కాదు. భర్త వాడిన 'వాగుడు' అన్న పదం ఒక్కటే ఆమె కోపానికి కారణమా?

నేను ఈ చిన్న విషయంగురించి తపించిపోవడం ఏమిటి? ఏం జరుగుతుందో నాకు తెలుసుగా! ఆ వస్తున్నది తన తల్లిదండ్రులసి తన భర్త భయపడిపోతున్నాడన్నే విషయం తలుచుకొని లలిత గాభరా పడింది. అదే - ఆ విషయమే - ఇప్పుడామె ఈ విధంగా ప్రవర్తించడానికి కారణం. అయ్యో, ఆమె పసిబిడ్డ! ఇందులో అసలు లలితని తప్పుపెట్టడానికి నాకేం తోచలేదు.

తల దువ్వుకోడం పూర్తి ఐన తరువాత, విశ్వం టేబులుదగ్గర చేరుకున్నాడు. ఆ ఉత్తరం రెండుసార్లు చదువుకొని మళ్ళీ అక్కడే ఉంచేసాడు. నేనుకూడా అతని దగ్గరకు వెళ్ళి కుశల ప్రశ్నలు వేసాను.

"రండి, ఇలా కూర్చోండి," అన్నాడు విశ్వం. "ఇది మా నాన్నగారి దగ్గరనుంచి వచ్చింది," అంటూ ఉత్తరం అందించాడు.

నేనుకూడా ఆ ఉత్తరం కొన్నిసార్లు చదివాను. చదివేవారిని మళ్ళీ మళ్ళీ చేరిపోడుచుతున్న పేరా ఇదొక్కటే:

"మా రాబోయే భవిష్యత్తు, వయస్సు మీరపడ్తున్నందునా, రానూ, రానూ మాలో శక్తి సన్నగిల్లుతుండడంవలనా, అక్కడికి వచ్చేయడంతప్ప మరేంచెయ్యగలం మేం? నేనింకా ఎన్నాళ్ళు, ఎన్నేళ్లు ఉద్యోగం చెయ్యగలను? అధికారంగా నేను రిటైరై సుమారు ఐదు సంవత్సారాలయింది. నా పరిస్థితిని ఇతరులు ఎలా అర్థం చేసుకుంటారో నేను ఊహించగలను. నీతో కలసి జీవించవలసిన రోజులు తోసుకువస్తున్నాయి."

అదీ ఆ ఉత్తరంలోని సారాంశం. అందులో ఇమిడియున్న ముఖ్య సందేశం. గిలక కొట్టిన పాలమీద తేలే మీగడలాగ!

విశ్వం నాన్నగారు అరుణాచలం రాసిన కొన్ని ఉత్తరాలు నేను చూసి ఉన్నాను. ఆవేశం పెద్దగాలేని కొన్ని అక్షరసమూహాలుగానే కనబడ్డాయి అవి. ఎప్పుడూ అవి క్లుప్తంగానూ, యోగక్షేమాలు అడిగి తెలుసుకొనేవిలాగే ఉండేవి. వాళ్ళ నాన్నగారు ఎప్పుడూకూడా ఆవేశంకి తావు ఇవ్వరని విశ్వం నాకు చెప్తూండేవాడు. ఐనాకూడా అరుణాచలం ఉత్తరాలు ఉత్తరాలుగా ఉన్నాయని నేనెప్పుడూ అనుకోలేకపోయాను. నా ఇంటినుంచి నేను చాలా దూరంలో ఉంటున్నందున, సాధారణంగా నేను ఇంటికి రాసిన ఉత్తరాల్లో నా భావోద్రేకాలని కూర్చి చెప్పేవాడ్ని. ఉత్తరాలు రాయడమనేది ఒక కళ.

నా ఉద్దేశ్యంలో ఇద్దరి మధ్య నడిచే ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు అన్యోనతని పెంపొందిస్తాయి. సాధారణంగా అరుణాచలం ఉత్తరాలు క్లుప్తంగావుంటాయి, చెప్పుకోతగ్గవికావు అని అనుకునేవారికి, ప్రస్తుత ఉత్తరం స్వచ్ఛమైన గాలి పీల్చుకునేట్లు చేస్తుంది. అదీకాక, ఇప్పటి ఉత్తరం నిడురుగా కూర్చొని ఊపిరి తీసుకోవలసిన రీతిలో వచ్చిన ఉత్తరం.

ఉత్తరం విశ్వం చేతిలో పెట్టి, "వచ్చే వారం మీ అమ్మా, నాన్నా వస్తున్నట్లుంది. నేనుంటున్న జాగా ఖాళీ చేసెయ్యనా?" అన్నాను. నేను గది ఖాళీ చెయ్యాలేమో అని ఒకంత గాభరా పడ్డానుకూడ.

కాని విశ్వం, ఆ మాట వినదలచుకోలేదని చాలా మర్యాదగా అన్నాడు. నన్ను తానొక ఆత్మీయుడుగా భావిస్తునట్లు చెప్పి, అలాగే రాబోతున్న తన నాన్నగారికి నేను స్నేహితుడుగా ఉండాలని అభిప్రాయం వెలిబుచ్చాడు.

నేను మళ్ళీ కొత్తగా ఇంటివేట ప్రారంభించాల్సిన పనిలేదని రూఢీయైనందుకు చాలా సంతోషించాను. నా ఈ యాభైయేళ్ళ వయస్సులో ముప్పైయేళ్ళ విశ్వంకి, అలాగే రాబోయే అరవైయేళ్ళ అరుణాచలంకికూడా తోడుగా ఉపయోగపడ్డాననే భావంతో అంతవరకూ పచ్చిక పొలంలో మేతవేసిన ఆవు ఇక తన చావడికి తిరిగివెళ్ళినట్లు నా గదిని చేరుకున్నాను.

త్వరలో వాతావరణంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించే మార్పులు గమనించాను. విశ్వం మళ్ళీ వాలుకుర్చీలో విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నాడు. లలిత వంటింట్లో నిమగ్నమైయుంది.

అప్పుడప్పుడు బయటికి వచ్చినాకూడా గిరగిరా తిరిగిన గోలీకాయలాగ వంటింట్లోకి మళ్ళీ మళ్ళీ మాయమైపోతుండేది. అంతకుముందెన్నడూ నేను చూసి ఉండని ఆమె ప్రవర్తన - విశ్వంని పట్టించుకోకపోవడం - నాకు కొట్టవచ్చినట్లు కానవచ్చింది.

అంతవరకు, బయట తన స్నేహితులతో ఆడుకుంటూ అప్పుడే ఇంట్లోకి వచ్చిన పాప గీతా అమ్మా, నాన్నతోనూ, నాతోనూ మార్చి మార్చి, బుల్లిమాటలు మాట్లాడింది. ఐనాకూడా వాతావరణంలో ఎటువంటి మార్పు రాలేదు. సర్వజ్ఞనుడైన విష్ణుమూర్తి పాలసముద్రంలో నిశ్చలంగా నిద్రిస్తున్నట్టు వాళ్ళ చంటబ్బాయి ఊయలలో నిశ్చింతగా నిద్రిస్తున్నాడు.

పెద్దలు ముభావంగా ఉండడం గమనించిన గీతా మెల్లమెల్లగా ఊయలవైపు నడిచింది. ఏదో చిలిపిచేష్ట చేసింది కాబోలు, చంటబ్బాయి కళ్ళు తెరిచి ఏడ్చాడు. విశ్వం వాలుకుర్చీనుండి లేచివెళ్ళి, ఉయ్యాల ఊపడం మొదలుబెట్టాడు. లలితకూడా బయటకి వచ్చేసింది.

"ఉయ్యాల ఊపడం ఆపండి; ఇక వాడు పడుకోడు. బాబుకి ఆకలేస్తుంది," అని అంటూ ఆమె చంటోడిని చేతుల్లోకి తీసుకుంది. అప్పుడు గీతా వాళ్ళ నాన్నగారిని ఏదో అడిగింది. ఆ విషయం తనకి తెలియదనే సమాధానంతో తప్పించుకొని విశ్వం భార్యవంక చూసాడు; లలిత కూతురుకి సమాధానం చెప్పింది. ఆ వెనువెంటనే ఆ దంపదులు తమ వెనుకటి స్తితికి మారిపోయారు. వాళ్ళ మొహాల్లో

విల్లివిరిసిన వెలుగు, వారి కంఠధ్వనిలోని పోలిక గమనించి నేను పులకాంకితుడైయ్యాను.

ఔను, నాకు నిజంగానే చాలా బాధ కలిగింది. ఈ చూడ ముచ్చటైన దంపదులు ఒకరినొకరు బాగా అర్ధం చేసుకొని ఆనందతరంగాలలో తేలియాడేవారు. నాకు తెలిసినంతవరకు లలిత ఎల్లప్పుడూ సౌజన్యంతోనూ, విశ్వం ఆమెపట్ల అభిమానంతోనూ, మెలుగుతారు. అందువలన గత ఒక గంటముందు హరిగిన పరిమాణాలను చూసిన నాకు కలవరం కలిగింది.

నేను ఈ ఇంటికి అద్దెకు దిగిన కొన్ని రోజుల్లోనే ఈ దంపదులు నా మెచ్చుకోలుకు పాత్రులయ్యారు. వారు చాలా చురుకైనవారు, తెలివైనవారు. వాళ్ళిద్దరూ గౌరవకుటుంబాలనుంచి వచ్చినవారే. ఆ విధంగానే వారి వారి కుటుంబగౌరవాన్ని అనుచరిస్తున్నవారు. ఇద్దరూ వారి వారి తల్లిదండ్రుల ప్రోత్సాహంతో అభివృద్ధి చెందినవారే. లలిత అత్తమామలతో కలిసి కొన్నాళ్ళు ఉన్నందులవలన వాళ్ళని బాగా అర్ధంచేసుకొని ఉన్న పిల్ల. వాళ్ళది ఒక ఆదర్శ దాంపత్యం అని చెప్పుకోవడానికి, ఇంకా కొత్తగా చెప్పుకోవడానికి ఏమిటి మిగిలి ఉంది?

నా ఉద్యోగంవలన, దురదృష్టవశాత్తు, నేను నా కుటుంబానికి దూరంగా ఉండవలసి రావడంవలన నా సంతానంకి తండ్రిగా ఇవ్వవలసిన సలహా, సూచనలు ఇచ్చే పరిస్తితి నాకు లేదు. నా భార్య అనారోగ్యంవలన ఆమె నాతో ఉండలేని పరిస్తితి. అందువలన నా కుటుంబంలోని ప్రతిఒక్కరితోనూ, ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు నెరపడంలో

అయితేనేమి, వాళ్ళకి కావలసినప్పుడెల్లా సలహా సూచనాలు అందిస్తూండానికిగాని, ఈ ఆదర్శదంపదులే నాకు స్ఫూర్తిదాతలు.

ఆ కారణంవలనే, ఏదో స్వల్ప విషయానికి అన్యోనంగావుండే ఆ యువదంపదులు ఒకర్నొకరు అపార్థం చేసుకొని ఎదురుతిరుగుగా ముఖం పెట్టుకున్నందువలన, నేనెంత బాధ పడ్డానో, ఆ భగవంతునకే ఎరుక. లేదు, లేదు, నేనే పొరబాటు పడ్డాను. ఆ పరిస్తిని పిల్లలుకూడా ఇప్పుడు పసిగట్టేసారు.

పిల్లల ఆలనాపాలనా చూడవలసి ఉన్నందున ఆ దంపదులు వాళ్ళ మధ్యనున్న ఆభిప్రాయబేధాలను విస్మరించి, మళ్ళీ ఎప్పటిలాగే అప్యాయనురాగాలు వెల్లివిరిసినట్టుగా పిల్లలతో ఐక్యమైపోయి, వారితోబాటు ఆటాపాటల్లో మునిగిపోయారు.

చంటిపిల్లాణ్ణి, లలిత తన కాళ్ళమీద పడుకోబెట్టుకొని, భర్తకి కొంచెం దూరంగా నేలనే కూర్చొని ఆయనతో సంభాషిస్తోంది. విశ్నంకూడా మనస్ఫూర్తిగా నవ్వుతూ, చేతిలోవున్న పత్రిక పేజీలు తిరగవేస్తూ, "ఏమోయ్, ఒక కథ చదివి వినిపించనా?" అని అడిగాడు. అంతలోనే మళ్ళీ గబుకుమవి నాలిక కరుచుకొని, వెనక్కు తగ్గి, "ఓ, ఔనుకదూ? నేను చదివితే నీకర్ధంకాదని ఎత్తిపొడిచేవుకదూ?" ఆని అన్నాడు.

"అబ్బే, అలాగేంకాదు, బాగుంటుంది. చదవకూడదూ? నేను బుద్ధిగా వింటాను," అన్నది లలిత, ఆయనకి ఇంకా కొంచెం దగ్గరగా జరుగుతూ. విశ్నం ఉపక్రమించాడు.

ఒకరోజు గీతా వాళ్ళ అమ్మను జడవేయమని నసచేయడం మొదలుపెట్టింది. తన చేతిలోని దువ్వెన వాళ్ళ అమ్మకి చూపించింది. లలిత, "ఇప్పుడు పనిగావున్నాను, కొంచెం ఆగు," అనగానే పాప, స్కూలుకి వేళైపోతుందని, వెంటనే జడవెయ్యమని, ఏడుపుని లంగించుకుంటూ మారాం చేసింది; లలిత నవ్వకుండా ఉండలేకపోయింది. తన కూతురు కోపగించుకోవడం గమనించి కొంచెం గర్వపడిందికూడా. భర్తవైపు తిరిగి, "చూసేరా, చూసేరా, అదెలా నా మీద రాచరీకం చెలాయిస్తుందో?" అని దొంగకోపంతో అడిగింది.

"ఆ జడేదో వేసేయకూడదూ?" అన్నాడు విశ్వం. "అలాగే వేస్తాను. లేకపోతే ఇప్పట్లో దాని మొరాయినుంచి నన్ను బ్రతుకనిస్తుందా. అదేదో ఇప్పుడే వేస్తాను. లేకపోతే రోజంతా నా నరాలు పీకుతుంది దెయ్యంలాగ!" అని అంటూనే లలిత కూతురుకి జడ వెయ్యడానికి తన భర్తకి ఎదురుగా చతికిలబడింది. అమ్మా నాన్నలు పిల్లాపాటిగా ఇంటి విషయాలు మాట్లాడుకుంటూ ఆనందిస్తునట్లు గీతాకూడా అమ్మ చేతి స్పర్శ మెత్తగా తన ఉంగరాల జుత్తుని సవరిస్తుంటే, తరువాయిగా ఒక రంగురంగుల రిబ్బను తన తలని అలంకరిస్తుందనే తియ్యని ఊహతో ఆనందిస్తోంది.

ఇటువంటి ఉల్లాసభరిత దృశ్యాలు సర్వసాధారణమైనా అప్పుడప్పుడు నల్ల మేఘాలు జొరబడుతుండేవి.

ఒక రోజు భర్తతో మాట్లాడుతూ, మాట్లాడుతూ లలిత ఆడిన మాటలు వినిపించాయి. "సరే, అలాగే కానివ్వండి. నేను నా భావాలు వెల్లడించి నా ఆలోచనలు బైటకు వినిపించేట్లు మాట్లాడితే మీరు తల్లడిల్లిపోతారన్నమాట. నన్ను చిన్నదెయ్యం తల్లి, పెద్ద దెయ్యం అంటారన్నమాట. అది చాల్లేండి. ఇకనుంచి నా నోటికి తాళం వేసుకుంటాను. నాకు తెలుసు, నా స్వాతంత్ర్యం ఇంకా మూణ్ణాళ్ళ ముచ్చటే అని."

విశ్వం నోరు విప్పలేదు. లలిత లేచి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. మరో అరగంట వరకూ వాతావరణం వేడిగానే ఉంది. ఇంతలో గీతా పెద్దగా ఏడ్చుకుంటూ పరుగెత్తుకొని ఇంట్లోకి వచ్చింది. తాను పడిపోయి మోకాలిలో దెబ్బ తగిలించికున్నట్లు చెప్పింది. బెదిరిపోయిన లలిత వెంటనే బిడ్డను చేతుల్లోకి తీసుకుంది. విశ్వం వెంటనే ఆ గాయం శుభ్రం చేసి మందు వెయ్యడానికి సిద్ధమయ్యాడు. ఆ మందు ఇంట్లో సరిగ్గా ఎక్కడవుందని విశ్వంకి లలిత సూచనయిచ్చింది. అంతలోనే అప్పటివరకున్న ఘర్షణభావాలు తొలగిపోయాయి.

ఐనాకూడా నా గుండె కొట్టుకునే తీవ్రత తగ్గలేదు. ఆ కుటుంబంపట్ల నాకున్న సానుభూతి, ధృక్పధం ఒకసారి చప్పబడిపోయింది. ఇంతవరకూ ఆ యువ దంపతుల్ని నేను చూసిన ధోరణి వేరు; కేవలం ప్రేమానురాగాలతో కనపర్చేవాడిని. కాని నాకు ఇప్పుడు అపస్వరమైన లక్షణాలు కనిపిస్తున్నాయి. అందువలన ఒక డాక్టరులాగ రాబోయే తీవ్ర పరిమాణాలు వాళ్ళకి తెలియపరచాలనిపించింది.

ఆ మరునాడుకూడా వాళ్ళ గీతా తన జడ వేయించుకోడానికి అద్దం, దువ్వెన, రిబ్బను అన్నీ తీసుకొని వాళ్ళ అమ్మతో నాన్నగారున్న చోటుకి వచ్చింది.

"దేవుడా, ఏమిటే నీ గొడవ!" అని కోపం నటిస్తూ లలిత జడ వెయ్యడం ఆరంభించింది.

"అది నిన్ను వదలదు," అని అన్నాడు విశ్వం, నవ్వుతూ. "ఏమో, ఎవరికి తెలుసు? అమ్మ కూడా తనకి రెండో బాల్యం వచ్చేయడంతో నిన్ను జడ వేయడమని అడుగుతెందేమో?" అని అంటూ కూతురువైపు తిరిగి, "గీతా, నీకు తెలుసునా? నీ నాయనమ్మ, తాతగారూ, నీతో ఆడడానికి మన ఇంటికి వస్తున్నారు."

"తాతగారు వస్తున్నారా? చెవుల్లో తెల్ల వెండ్రుకలున్న తాతగారా?" అని అడిగింది గీతా.

గీతా అడిగిన ప్రశ్నకి తన భర్త నవ్వడం చూసి లలిత కొంచెం నొచ్చుకుందేమో? లేక పోతే గీతా తన తల తిప్పినందుకు చిరాకుపడిందేమో. "కదలకు, బుర్ర తిన్నగా పెట్టు!" అని అంటూ పిల్ల తలమీద మెల్లిగా మొట్టికలు పెట్టింది.

"దాని బుర్ర చితగొట్టేయకు," అన్నాడు విశ్వం. "అందువల్ల మెదడు దెబ్బ తింటుంది తెలుసా?" అంటూ మళ్ళీ నవ్వాడు. "లలితా, ఇది తెలుసుకో, ఇక ఈ ఇంట్లో నలుగురు పిల్లలన్నమాట! నాకు గీతా ఒక కూతురు, మా నాన్న ఒక కొడుకు. నీకొక కూతురు మా అమ్మ, కొడుకు అరుణ్, ఏమంటావ్?"

"ఇక చాలించండి మీ మతిలేని మాటలు!" అని లలిత అతన్ని మందలించింది. "మీ నాన్నగారి ఉత్తరంలో రాసినది మీరు అక్షరాలా అర్థంచేసుకున్నారన్నమాట! మీ అమ్మా నాన్నను పసిపిల్లల్లా ఎలా అనుకుంటున్నారు? ఎవరైనా వింటే నవ్విపోతారు!" భర్తనవ్వుని ఆమె క్షణంలో ఆపేసింది.

"మరి ముసలితనం, పసితనం ఒకలాంటివే అని అనుకోవడం నువ్వు వినలేదా?"

"నాకు తెలుసు . . . నాకు తెలుసు . . . అవును, నిజం . . . " అని బదులు చెప్పింది లలిత. "నా తల తిరిగిపోతోంది . . . ఈ సామెతలు నాకు అర్థం కావటంలేదు."

ఇదంతా గమనిస్తున్న నాకు ఏదో జరుగబోతుందేమో అనే అనుమానం కలిగింది. ఈ సమయంలో లలిత భర్త అంటున్నదానికి ఔనంటూనే నాలిక మడతపెయ్యడం, కూతురు జడ గబగబా పూర్తి చెయ్యడం, వంటింటిలోకి విసురుగా వెళ్ళడం - ఈ చర్యలు చూస్తుంటే నాకు ఆమెపట్ల అనుమానం పెరిగి, పరుగెడుతున్న నా ఆలోచనలల్ని ఒకసారి దృఢపరిచాయి.

అత్తమామలు రావడంలో లలితకి ఎటువంటి ఉత్సాహమూ లేదనిపిస్తోంది . . .

ఆ మరుసటి రెండు మూడు రోజులు ఇంటి వాతావరణం ప్రశాంతంగానే ఉంది. విశ్వం తల్లిదండ్రులు వస్తున్నారు అన్నమాట తెలియజేస్తూ మరో ఉత్తరం రాకపోవడమే దీనికి కారణమని నేను ఊహించాను. నాయనమ్మ, తాతయ్యలు వస్తారనే విషయాన్ని

గీతాకికూడా చాలా ఆలస్యంగా తెలియజేయటం ఎందుకని నేను కలవరపడ్డాను. త్వరలో ఆ రోజు రానేవచ్చింది, కాని ఇంట్లో ఎవ్వరికీ ఆ విషయంపై ఉత్సాహమో, సంతోషమో కానరాలేదు.

'ఏదేమైనప్పటికీ, లలితలో అనాశక్తి కొట్టవచ్చినట్టుగా కనిపిస్తోంది," అని నాలో నేనే అనుకున్నాను. ఈ పరిస్థితిలో, పాపం, విశ్వం మాత్రం ఏం చెయ్యగలడు? ఈ సమయంలో అతను స్థిరంగానూ, ప్రశాంతంగానూ కానవస్తుందుకు ఆయనపట్ల నాకు జాలి కలిగింది.

వయస్సు మళ్ళిన దంపతులు ఆ రోజు వచ్చేసారు. నేను కావాలనే వాళ్ళు చేరిన అరగంటకి ఆలశ్యంగానే ఇంటికి చేరుకున్నాను.

ఇంట్లోకి అడుగుపెడ్తూనే ఆ పెద్దాయనకి చేతులు జోడించి నమస్కరించాను. ఆయన భార్య లోపల పెరట్లో - పూజా కార్యక్రమంలోనో, స్నానం చేస్తూనో - ఉన్నట్టుంది. విశ్వం మాత్రం వాళ్ళ నాన్నగారిదగ్గర కూర్చుని ఉన్నాడు. ఆయన్ని నాకు పరిచయం చేసాడు. వాళ్ళ నాన్నగారుకూడా నన్ను చూసినందులో ఆనందించినట్లు కానవచ్చారు.

ఆయన నన్ను చూస్తూనే వేసిన మొదటి ప్రశ్న: "మీరు రిటైర్ అవడానికి ఇంకా అయిదారేళ్ళ సమయం ఉంటుందనుకుంటాను; నా ఊహ నిజమేనంటారా?"

"అయ్యా, నాకు ఇంకా ఏడేళ్ళకి సర్వీసు ఉంది," అన్నాను.

"అయితే ఏడేళ్ళ తరువాత మీరుకూడా బాలురైపోతారన్నమాట!" అని అన్నారతను నవ్వుతూ.

అతను చెప్పినది కొంచెం వింతగా కనిపించింది. నేను నవ్వేసాను. "ఏడేళ్ళైపోతే మరింక బాల్యం అనరుకదా? ఔనా?" అని అడిగాను.

నవ్వుతూనే ఆయనకూడా నాతో ఏకీభవిస్తారనుకున్నాను. కాకపోగా అతను నన్ను ఖండించారు. "నా ఉద్దేశ్యం ఏమిటంటే, మన సాంప్రదాయంలో మన జీవితాన్ని వెనకకి చూసుకుంటే మనం బాల్యందగ్గరే అంటుకుపోతాం. అందువలనే మనం చేస్తున్న వృత్తినుంచి విశ్రాంతి తీసుకొని మరొకరిదగ్గర ఆశ్రయం పొంది నీడ కోరుతాం. " నేనింక అతనితో మరి ఏకీభవించలేకపోయాను.

అరుణాచలంతో మరికొంతసేపు గడిపి నేను నా గదిని చేరుకున్నాను. అటుతరువాత ఆయన భార్య కామాక్షి అమ్మాళ్ హాలులో ప్రవేశించి కొంతసేపటికి ఒక బల్లమీద వాలిపోయింది. ఇంతలో లలిత కొన్ని పళ్ళు తీసుకొనివచ్చి, వాటిని ఒలిచి అత్తమామలకి అందించింది.

నేను లలితను గమనించాను. పిల్లల్ని వాళ్ళ తాత నానమ్మల ఎదుట తీసుకువచ్చి ఆదరంగా పరిచయం చేసింది. నేను ఊహించినట్టుగా ఆమె ముఖంలో చిరాకుగాని, కోపంగాని కానరాలేదు; ఉత్సాహం, ఆనందం మూర్తీభవించినట్లుంది. ఐనా ఆమెపట్ల నా అనుమానం పూర్తిగా నివృత్తి కాలేదు. సహజంగా ఆశించే పుష్కలమైన తృప్తి, సంతోషంతో ఆ వృద్ధ దంపతులు ఆ ఇంట్లో గడపగలరా అని విస్తుపోయాను. హాలులో విశ్రాంతి

తీసుకుంటున్న వాళ్ళవంక చూసాను. ప్రేమ, వినయం, రెండూ నన్ను ఆక్రమించాయి. వారి ఆయువారోగ్యాలకోసం నేను మనసార ప్రార్థించాను.

త్వరలోనే నాకూ, అరుణాచలంకీ సన్నిహితం ఏర్పడింది. అవకాశం దొరికినప్పుడెల్లా నాతో సంభాషిస్తూండడానికి ఆయన ఆశక్తి చూపుతుండేవాడు. కాని ఆయన భార్య మాత్రం నాతో మాట్లాడడానికి పూనుకోలేదు. ఆమె బహుశా మహా అయితే నా కన్న రెండేళ్ళు పెద్దనుకుంటాను. అయినా ఆమె సాంప్రదాయం, సతాచారానికి కట్టుబడే పాత తరానికి చెందిన మనిషి. కాని అరుణాచలం భార్యాభర్తలు వాళ్ళ సంభాషణలో నన్ను గమనించడం జరిగితే, వాళ్ళతో వచ్చి కూర్చోమని ఆయన పిలుస్తాడు. అప్పుడామె హటాత్తుగా లేచి వెళ్ళిపోదు. మర్యాదపూర్వంగా ఒకసారి లేచి నిలబడి మళ్ళీ యధాప్రకారం మాటల్లోపడి కూర్చుంటుంది. అప్పుడప్పుడు ఒక మాట కలుపుతుండేదికూడా.

ఆ వృద్ధురాలితో అలా సంభాషించిన సమయం చాలా స్వల్పమే అయినా త్వరలోనే నేను ఒక విషయం గమనించాను. రెండవ బాల్యంలో కాలం గడుపుతున్నామనే భావన అరుణాచలంకి మాత్రమేకాదు; అప్పుడప్పుడు ఆయన భార్యకూడా అదే భావనలో ఉన్నట్లు నాకనిపించింది.

"మేం చిన్నపిల్లలం. ఎవరైనా మమ్మల్ని సాకుతూ, తిండిపెడ్తూ ఉండాలి." ఈ భావన ప్రతి నిత్యం వాళ్ళిద్దరిలో ఎవరో ఒకరు ప్రస్తావిస్తుండేవారు.

ఆ దంపతులు వారి వృద్ధావస్థలో ప్రశాంతంగానూ, సౌఖ్యంగానూ జీవించడానికి అర్హులు. పూర్వం మహారాజులు, చక్రవర్తులుకూడా వయస్సు మళ్ళిన తరువాత పరిపాలించడానికి భౌతికంగా సమర్థులైనాకూడా రాజ్యభారం తమ తరువాతి తరానికి అప్పజేసి కృష్ణా, రామా అని కాలం గడపడమనేది మన భారత సాంప్రదాయంలో ఒక భాగమే. కాని ఆధునిక యుగంలో ఒక కొద్దిమందే ఆ మార్గం అనుసరించి ఇచ్చగిస్తారు. అప్పుడుకూడా అధికారం అంటిపెట్టుకొనివుండడానికే ఇష్టపడతారు. బాధ్యతని తరువాతి తరానికి అప్పగించరు. కాని ఈ వృద్ధ దంపతులు పాత పద్ధతి ప్రకారమే వారి బాధ్యతల్ని కొడుకు కోడలు నిర్వహించాలని నిశ్చయించుకున్నారు.

వారి విచక్షణ, నిర్ణయానికి నిజంగా ఆ దంపతుల్ని నేను మానసికంగా అభినందించాను. విశ్వం, లలిత ఈ పెద్దల్ని ఎల్లప్పుడూ ప్రేమాభిమానంతో చూస్తుండాలని నా మనసులో నోచుకుండేవాడిని. ప్రస్తుతం లలిత, విశ్వం, చాలా ప్రేమతోనూ, బాధ్యతతోనూ ప్రవర్తిస్తున్న విషయం నేను గమనిస్తున్నాను. కాని ఈ స్వభావం కొనసాగుతుందా? తన అత్తమామలు వచ్చినప్పటినుంచి లలిత భర్తతోకలిసి బయటికి వెళ్ళడం మానేసిందనే చెప్పుకోవాలి. అంతేకాదు; ఇరుగుపొరుగులవారితో మునపట్లాగ కలిసి మెలగడం లేదు; తన స్వంత పిల్లలతోనూ ఆడుతూ, పాడుతూ గడుపుతున్నట్లు కనిపించడమే కాకుండా వాళ్ళని క్రమశిక్షణలో

కూడబెట్టే ప్రయత్నంకూడా చెయ్యడంలేదు. ముందులాగ హాలులో కుర్చీలో కూర్చొని పుస్తకపఠనం చెయ్యడంలేదు. కాని ఈ తెచ్చిపెట్టుకున్న భక్తి ఎంతకాలం సాగుతుంది? అత్తమామలు ఇక్కడ వచ్చినందువలన లలితలో చెప్పుకోతగ్గ మార్పు వచ్చేసింది, కాని దాన్ని రహస్యంగా దాచుకోడం కష్టమే! అయినా ఈ భావాలను ఎంతకాలం దూరం చేయగలదు?

లలితపట్ల నాకు ప్రత్యేక సానుభూతి లేదు. నాకొక దృష్టాంతరం కొట్టవచ్చినట్లు కానవస్తోంది. అరటిచెట్టునుండి పొందవలసిన అన్ని విధాల లాభాలను పొందినతరువాతకూడా అక్కడితో తృప్తిపడకుండా పొరలు పొరల లోపల దాగియున్న దవ్వనికూడా ఒలిచి వాడుకుంటాడు మానవుడు. మన మనసుకూడా ఆ విధంగానే పని చేస్తుంది.

లలిత అంతరాంతరాల్లో అణగివుండే భావాలు ఏప్పుడో ఒకప్పుడు బైటకొస్తాయని నేను ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాను.

ఆ సమయంలో స్థానికంగా ఉన్న సినిమా థియేటర్లో ఒక ఇంగ్లీషు సినిమా ఆడుతోంది. ఆ సినిమాకు వెళ్ళాలని కొంతకాలంక్రితం లలిత విశ్వాన్ని సాధించడం నాకు తెలుసు. "మన థియేటర్లో అదెప్పుడు చూపిస్తారో? నా ఇంగ్లీషు క్లాసులో చదివిన పాఠం ఆధారంగా తీసిన సినిమా ఇది. ఈ థియేటర్ యజమాని మీ స్నేహితుడని మీరెప్పుడో చెప్పారు. మరి అది చూడబెట్టమని మీరు అడగవచ్చుకదా?" అని భర్తని అడిగింది; ఒక నెలాళ్ళుపాటు మళ్ళీ ఆ విషయంపై ప్రస్తావించడం మానేసింది. ఇప్పుడేమో ఆ సినిమా ఇంటికి

దగ్గరలోనేవున్న థియేటర్లో ఆడుతోంది! అది చూడడానికి ఇప్పుడు లలిత భర్తతో కలిసి వెళ్ళవచ్చుకదా? సిద్ధపడతారని ఊహించాను. విశ్వంకి కూడా లలితకి ఆ సినిమాపట్ల అభిమానం తెలుసుకాబట్టి ఆమెతో కలిసి విశ్వం వెళ్ళవచ్చు. అందువలన యువదంపతులు వయోవృద్ధులని ఇంటిలోనుంచి మళ్ళీ యధాప్రకారం, షికార్లకి వెళ్ళవచ్చు; ఇది సహజమేకదా?

ఆ సినిమా గురించి లలితకి చెప్పాను. "ఔనా?" అని మాత్రం అడిగి ఊరుకుంది. బహుశా తన భర్త వాళ్ళిద్దరూ వెళ్దామని అంటాడనుకుంటుంది. లేకపోతే తన్ను మాత్రం సినిమాకి దిగపెట్టమని సూచించవచ్చుకదా?

'ఇదా సంగతి?' అని అనుకున్నాను నా మనసులో. లలిత చాలా చురుకైన పిల్ల. తన మనసులో ఏముందో ఒకంత ఇతరులకు తెలియనివ్వదు. మరి ప్రస్తుతం ఆమె నిర్లక్ష్యంకి అర్ధమేమిటి? ఆ సినిమా దగ్గర లేనప్పుడు నిండా అల్లాడుతుండేదికదా? మరి ఇప్పుడో . . .

కొన్ని రోజులు దొర్లిపోయాయి. నేను ఊహించినట్లు జరగలేదు. ఒక విధంగా నిజాన్ని ఊహించుకొని దిమ్మెరపోయాను. లలిత మూర్ఖురాలా? ఆ సివిమాగురించి ఇంటిదగ్గర ఏ విధమైవ చర్చ జరగలేదు. అంతేగాక ఇవాళ ఆ సినిమా ఆఖరాట. విశ్వంని అడిగాను: ఆ దంపతులకు ఆ ఆలోచనే లేదని నాకు చెప్పాడు. తానుకూడా చూసే ఆలోచన లేదన్నాడు.

ఈ అవకాశం జారవిడవకూడదని నేను నిశ్చయించాను. ఆ మధ్యాహ్నం పెద్దవాళ్ళ సమక్షంలో ఆ ప్రస్తావన తెచ్చాను. "పాపం, లలిత ఆ సినిమా చూడడానికి అత్యాశ పడుతోంది," అని చెప్తూ ఆ విషయం విశ్వంకి సూచన చేసాను.

"లలిత ఇంగ్లీషు సినిమాలుకూడా చూస్తుందా?" అని అడిగారు అరుణాచలం కొంచెం ఆశ్చర్యంతో.

"ఇంటిదగ్గర ఉన్నప్పుడు ఇరుగుపొరుగువాళ్ళు ఎంతచెప్పినా తమిళమో, ఇంగ్లీషో, ఏ సినిమాలూ చూడదే?" అంది ఆయన భార్య.

"మనుషులు మారరంటావా నీ ఉద్దేశ్యంలో?" అని కల్పించుకున్నాడు అరుణాచలం. "నలభైయేళ్ళు నేను సర్వీసు చేస్తూనే ఉన్నాను, కాని ఇప్పుడు ఏ పనీ చెయ్యకుండా కూర్చున్నాను. నువ్వు నీ జన్మంతా ఆ వంటగదిలోనే గడిపేసావ్, కాని ఇప్పుడో నీ భోజనంకోసం మరొకరి దయాదాక్షిణ్యంమీద ఆధారపడ్తున్నావ్!"

"అందులో తప్పేముంది?" అన్నాడు విశ్వం నా వైపు చూస్తూ. "మీరు మరేమంటారు? ఎవరైనాసరే, జీవితాంతం ఇతరులకి సేవ చేస్తూ ఎందుకు కాలం గడపాలి?"

"నీవన్నది నిజమే . . ." అని నేను జవాబిచ్చాను తలాడిస్తూ.

నాకేమిటో అంతా గందరగోళంగా కనిపించింది.

లలిత ఏదో నెపంమీద అక్కడనుంచి దూరంగా వెళ్ళిపోవడం గమనించాను. ఆమె ఒక ఆదర్శగృహిణి. ఆత్మవిశ్వాసం, బాధ్యత ఆమె ఆభరణాలు. ఇల్లు తీర్చిదిద్దడంలో ఆరితేరినది ఆమె.

అంతలోనే ఆమె మడి చీరలు దండెమీద ఆరవేస్తుండడం గమనించాను. ఆమె మనసులో ఆ సమయంలో ఏమేమి భావాలు పరుగెడుతున్నాయో అని నా మనసు బాధపడింది.

నాకొక ఆలోచన తట్టింది. అది విశ్వంకి తెలియజేసాను: "మీరు ఆ సినిమా చూసితీరాలి. నేనే మీకు రెండు టికెట్లు తెచ్చిపెడ్తాను; ఒకటి నీకు, మరొకటి ఆమెకు. మీరు వెంటనే తయారవ్వండి!" సినిమా థియేటర్ కి పరుగుతీసాను.

భార్యతోకలిసి సినిమాకి వెళ్ళడానికి విశ్వం నా సూచన అంగీకరించాడు. టికెట్లు ఆమె చేతిలో పెడ్తూ వాళ్ళు ఆ సినిమా ఎలాగైనా చూసితీరాలని నేను ఒత్తిడి చేస్తూంటే, లలిత కొంచెం తడబడుతూ కనిపించింది. కాని ఆమె అత్తమామలుకూడా నా సూచన్ని బలపరిచారు. ఎలాగైతేనేం, తన అత్తమామలు తాను ఇంటిదగ్గరలేని సమయంలో ఎటువంటి ఇబ్బందీ పడరని - మళ్ళీమళ్ళీ - తెలుసుకున్నతరువాతనే ఆమె అంగీకరించింది.

విశ్వం, లలిత బయటకు వెళ్ళిన తరువాత ఆ వృద్ధులకి తోడుగావుండాలనే సంకల్పంతో నేను వాళ్ళదగ్గరకు చేరాను.

"ఇప్పుడంతా లలిత చాలా సంతోషంగా ఉండడం గమనిస్తున్నాను," అన్నాడు అరుణాచలం.

"ఔను, నేనూ చూస్తున్నాను. వెనుకటికి ఆమె భర్తతో ఎప్పుడూ వాదించేదికాదు. నాలుగురోజులముందు తాను చెప్పినదానికి వేరే పప్పు తీసుకువచ్చాడని దెబ్బలాడడం చూసాను. వాడ్ని ఎలా వాయించిందో తెలుసా?" అన్నది అతని భార్య.

"మరి అందుకే నేనంటున్నాను వాళ్ళ దృష్టిలో మనం పడకుండా ఉండాలని," అన్నాడు భార్యతో అరుణాచలం.

నేను వాళ్ళతోబాటే ఉన్నానన్న విషయం వాళ్ళకు గుర్తు చెయ్యాలనుకున్నాను. ఆ రోజు లలిత ఎందుకు భర్తని చిరాకుపెట్టిందనే కారణం నాకు తెలుసు. అసలు సంగతేమిటో చెప్పాలనుకున్నాను.

"అవాళ లలిత తయారుచేయబోయే ప్రత్యేక వంటకానికి ఆమె తెమ్మన్న వస్తువు చాలా ముఖ్యమైనది. ఏ వంటవాడికైనా అదొక ప్రశ్నే కదా?"

"దగ్గరలో పెద్దలుకాని ఉంటే, ఎవరైనా సరే, కొంచెం మర్యాద, అమరిక చూపడం సహజం. మరి, ఈ ఇంట్లో పెద్దవాళ్ళెవరూ లేరుకదా? మేం చిన్నపిల్లలైపోయాం. అలాంటప్పుడు ఎవరైనా మమ్మల్ని పెద్దవాళ్ళని ఎందుకనుకోవాలి?"

'ఓరీ భగవంతుడా! విశ్వం తల్లిదండ్రులాంటివాళ్ళు, విశ్వం లలిత వంటి యువ జంటలతోనే ప్రపంచం నిండిపోతే ఎంత బాగుంటుందో!' అని నేను భావించాను. ఈ విషయంలో నా సంతోషం తెలియజేయడానికి బిగ్గరగా అరిచి చెప్పాలన్న గాఢవాంఛ నాకు కలిగింది. కాని బైటకు ఇలా అన్నాను.

"లలిత ఆ తరహా మనిషి అని నేను చూడలేకపోతున్నాను."

మా సంబాషణ వేరే దిశలో తిరగడంతో లలిత తరపున నాకున్న ఆదరణ కొంతవాటి తగ్గింది. నా వయస్సుకు తగినట్టుగా ఈ రెండు

జంట్ల మధ్య నిష్పక్షపాతంగా నా ప్రవర్తనను నడుచుకోవాలి. ఈ కుటుంబంలో నాకున్న పరిచయం వలన అలాగ మెలగడమే ఉచితం.

ఆ వృద్ధదంపతులు వచ్చిననాటినుంచి ఎందుకోగాని నా మనసు వాళ్ళ వైపే మళ్ళుతూవుంది. ఆ విషయంలో ఆ రోజు నా మనసు దృఢంగా తేలింది.

రోజులు దొర్లిపోతున్నాయి. లలిత అత్తమామలు వచ్చి అప్పుడే రెండు నెలలైంది. లలిత, విశ్వం ఇంగ్లీషు సినిమాచూసి సరిగ్గా మూడు వారాలైంది. అయినాకూడా లలిత భర్తతోకలిసి బయటకు వెళ్ళడంకాని, సినిమాకని థియేటర్ కి వెళ్ళలేదు. ఆమెకు ఈ ఇల్లే ప్రపంచంగా మారింది.

విశ్వం తన తల్లిదండ్రులు ఆ చుట్టుపట్ల ఉన్నచూడవలసిన ప్రదేశాలకు - గుడులూ, పార్కులూ - తీసుకువెళ్ళాడు. తన స్నేహితులకి పరిచయం చేసాడు. నాకు తెలుసు, అతను ఆదర్శ కొడుకే, కాని ఆదర్శ భర్తకూడానా?

అత్తమామలు, అప్పుడప్పుడు, వాళ్ళతోబాటు మనవరాలిని కూడా వెంటబెట్టుకొని వెళ్తుంటారు. అప్పుడప్పుడు వాళ్ళతో వెళ్ళినా గీతా సాధారణంగా తల్లితో గడపడానికే ఎక్కువగా ఇష్టపడేది. అత్తమామలతో లలిత వెళ్ళడం చాలా అరుదే. ఒకరోజు లలిత అత్తగార్ని తనతోపాటు దగ్గరున్న పార్కుకి రమ్మంది. దానికి ఆవిడ "గత నాలుగు రోజులుగా నేను రోజు బైటకి వెళ్ళడంవలన అలసిపోయివున్నాను. నువ్వు విశ్వంతో కలిసి వెళ్ళమ్మా," అని చెప్పిందట. పోనీ, ఇరుగుపొరుగువాళ్ళనైనా లలిత

తోడురమ్మంటుందేమో అని నేను అనుకున్నాను, కాని ఆమె కనీసం ఆ ప్రయత్నంకూడా చెయ్యలేదు. వెనకటికి లలిత తన అత్తవారింట గడిపిన రోజుల్ని తలుచుకున్నాను. మరి ఇప్పుడు భర్తతో గడుపుతున్న రోజులు! అత్తమామల అదుపులోవున్నప్పుడు ఆమె ఎన్నెన్ని కలలు కన్నదో? ఇప్పుడు ఆమెను పట్టుకున్నదంతా భయమే, అసహ్యాభావం కాదు.

ఇటువంటి ఆలోచనలు నా మనస్సులో మొలకడంతో నేను ఆ వృద్ధ దంపతులను శ్లాఘించకపోయాను; నిందారోపణకూడా చెయ్యలేకపోయాను. ఈ పరిస్థితిలో వారి భావనలు సర్వసహజంగానే అనిపిస్తున్నాయి. మరి లలిత ఎందుకు భీతిల్లపోవాలి?

ఇది లలిత స్వంత కుటుంబం. దాన్ని ఆమె చేతనైనంతవరకు బాగానే నడుపుతోంది. కాని ఆమెకు తీరుబాటైనప్పుడు ఇరుగుపొరుగులతోనూ, స్నేహితులతోనూ కాలక్షేపం చెయ్యవచ్చుకదా? కాని అలాచేస్తే లేనిపోని కబుర్లు, పుకార్లు బయలుదేరుతాయనే భయం కాబోలు! ఇంటితోనే ఉండిపోవాలని నిశ్చయించుకుంది; అలా అయితే తన ఆధీనంలో ఉండవచ్చుననేమో?

ఆసక్తికరమైన ఒక సన్నివేశం చాలా రోజులముందు గమనించినది ఇప్పటికీ మర్చిలేకపోతున్నాను. లలిత విశ్వం హాలులో పాచికలాట ఆడతున్నారు. వాళ్ళ అమ్మాయి నాన్నపక్కన కూర్చుంది. చంటివాడిని లలిత తన కాళ్ళమీద పడుకోబెట్టుకుంది. ఇప్పుడింక విశ్వం కథలు చదవడం, అది విని లలిత ఆనందంగా

వింటుండంలాంటి సన్నివేశాలు లేవు. ఇప్పుడంతా మనవలు తాత, నానమ్మలతో ఆడుకోవడం, వాళ్ళ ముద్దు ముద్దు మాటలతో నాన్నగారిని మురిపిస్తుండడం లాంటి దృశ్యాలే మామూలైపోయాయి. ఇటువంటి సమయాల్లో లలిత కావాలనే వంటింటిలోనే అతుక్కుపోయింది. అక్కడనుంచే ఇవన్నీ గమనిస్తూ ఇంటిపనులు చేసేది.

అప్పుడప్పుడు నేను ఆ వృద్ధదంపతుల్ని దగ్గర్లోవున్న గుడికో, ఏదైన మతపరమైన ప్రవచనాలు వినడానికో నా వెంట తీసుకువెళ్ళేవాడిని. అదొకటే నేను చెయ్యగలిగినది. ఆ ప్రయత్నంతోనే నాకు తృప్తి. ఇప్పటికీ నేను ఈ ఇంట్లో పరాయి వాడే అవడంవలన ఈ ఇంటి వ్యవహారాల్లో ఇంతకన్న నేను జోక్యంచేసికోవడం భావ్యమా?

నిజంగా అదేనా నా సమస్య. ఈ సమస్యని నేను మరో కోణంనుంచి పరిశీలించాను. ఒకరోజు నేనుకూడా వయస్సు మళ్ళినతరువాత అరుణాచలంలాగానే నా జీవితం వెళ్ళబుచ్చడానికి ఇతరులమీద ఆధారపడి జీవించవలసిందేకదా? ఈ రోజు నేను ఈ వృద్ధుల్ని విమర్శిస్తున్నానుకాని వారి వయస్సు చేరుకున్నతరువాత నా తీరెలా ఉంటుందో ఎవరు ఊహించగలరు? ఈ యువ జంటలో నేనేమైనా దోషం కనిపెట్టగలనా. లేదు, ఎంతమాత్రమూ లేదు!

పదవీ విరమణ తీసుకొనేవారు సాధారణంగా వారి భవిష్యత్తు గురించి దిగులుపడతారని నేను వినివున్నాను. ఆ ఆరాటంలోని నేపధ్యం ఏమిటో ఇప్పుడు నాకు అర్థమైంది. నా భవిష్యత్తు గురించిన

ఆలోచనే నన్ను కాస్త అసంతృప్తికి గురిచేస్తూండడంవలన ఈ వృద్ధదంపతులపట్ల నాకు సానుభూతి కలిగినా నా అంతరాత్మలో నా మనస్సు ఈ యువ దంపతులపట్ల అనుకుంది.

నా ప్రోత్సాహంతో ఒకరోజు పిల్లల్ని వెంటబెట్టుకొని విశ్వం, లలిత ఒక తమిళ సినిమాకు వెళ్ళారు. నాకు కొంత ఆఫీసుపని ఉండడంవలన నా గదిలో కూర్చొని నేను రాసుకుంటున్నాను.

ఆ వృద్ధదంపతులు ఏదో మాట్లాడుకుంటున్నారు. కొంతసేపటికి వాళ్ళ సంభాషణ కొడుకు, కోడలుమీద వెళ్ళింది. ఆతృతతో వాళ్ళేం మాట్లాడుకుంటున్నారని విన్నాను.

"బాగుంది! మరి ఇప్పుడు వాళ్ళకెందుకు చెప్పకుండా ఉన్నారు?" అని అడిగింది కామాక్షి అమ్మాళ్.

"అదే, ఆ సంగతి వాళ్ళకి ఎలా చెప్పాలని ఆలోచిస్తున్నాను," అన్నారు అరుణాచలం.

"అంటే, ఏమిటి మీ ఉద్దేశం? ఏమైనా వాడు మన కొడుకేకదా? మనం ఎందుకు భయపడాలి? మరో ఆలోచన లేకుండా మీరు వాడికి చెప్పాల్సిందే!"

"ఔను, నిజమే. ఇంకా రెండువారాలు టైముంది మనం వెళ్ళడానికి."

"మీరు మూడు నాలుగు రోజుల్లో తెలియజేయండి. ఒకసారి స్థిరబడిపోతే నాకు ఇక్కడ బజారులో కొంచెం పని ఉంది."

"హుమ్," అని అన్నారు అరుణాచలం. కొంతసేపు నిశ్శబ్దం. ఆ దంపతులు తమ రాబోయే షష్టిపూర్తి గురించి కాబోలు

చర్చించుకుంటున్నారనుకున్నాను. రాయడం ఆపి వాళ్ళదగ్గరికి వెళ్ళాను.

"మా షష్టిపూర్తి గురించి కాదండీ మేం మాట్లాడడం," అన్నారు అరుణాచలం. "అది గత సంవత్సరమే అయిపోయింది. ఇప్పుడు మేం మనస్ఫూర్తి కోరిక - మరో కార్యక్రమంగురించి - చర్చించుకుంటున్నాం."

నేను చిక్కులో పడ్డాను. అరుణాచలం సంగతేమిటో నాకు వివరించారు.

నిజానికి అతను ఉద్యోగవిరమణ చెయ్యలేదు. కాని ఇప్పుడు తీవ్రంగా యోచిస్తున్నారు. విరమణకి కారణం: అతని సహోద్యోగులలో పనితీరేపట్ల ఆయనకున్న అంకిత భావం, ఇంకా పని చేయాలనే అతని కోరికని అభినందించినవాళ్ళు ఎక్కువమందే ఉన్నారు. కాని కొందరు తన వెనుకన "చూడవయ్యా, ఇతనికి అధికార వాంఛ, డబ్బు అంటే ఎంత ఆశ!" అని విమర్శించడం అతనికి తెలుసు. తన ప్రస్తుత పరిస్థితిపట్ల ఆయనకు పూర్ణ సంతృప్తి ఉంది. కాని తాను విరమించాలనే కోరికకూడా ఆయన మనస్సులో తచ్చాడుతోంది. అతని పై అధికారులు ఆయన్ను విరమించుకోమనకుండానే అతను ఉద్యోగం వదలేసి కొడుకుదగ్గర ఉండడానికి ఎలాసమర్థించుకోగలడు? అది అంత అత్యవసరమా? ఇంకా చెప్పుకోవాలనుకుంటే ఉద్యోగంనుంచి నిష్క్రమించినా ముందులాగే వారి పూర్వీకుల ఇంట్లో కాలం గడపాలనివస్తే అది అతని గౌరవానికి హాని కదా? ఈ సమస్య గురించే అతను ఆలోచిస్తున్నారు.

తనకు రావలసిన సెలవు చేతికి అందిరావడం ఒక కారణమైతే, అసలు ఇక్కడ స్థితిగతమెలావుందో స్వయంగా తెలుసుకోవచ్చునికూడా ఇక్కడికి ఇప్పుడు రావడం ఇంకొక కారణం. వాతావరణం అనుకూలంగా కనిపిస్తే తన ఉద్యోగవిరమణగురించి ఒక నిర్ణయం చేసుకుంటాడు. లేదంటే మళ్ళీ వెనక వెళ్ళి ఉద్యోగంలో కలుసుకుంటాడు.

తన సెలవు అయిపోవస్తూందికాబట్టి వాళ్ళ నిర్ణయాన్ని అరుణాచలం దంపతులు కొడుకికి తెలియజేయాలనుకుంటున్నారు. తమ ఇంటికి తిరిగివెళ్ళిపోవాలని నిశ్చయించారు.

"నాకది అర్థం కావడం లేదు," అన్నాను నేను అరుణాచలంతో. "మీకు అధికార వ్యామోహం అని ఎవరో తప్పుగా విమర్శించినమాత్రాన్న వాళ్ళమాటలు మీరు పట్టించుకోకూడదు. దేశానికి మీవంటివారి సేవలు ఇంకా చాలా అవసరం." నేను మనస్ఫూర్తిగా చెప్పిన మాటలవి.

ఆ మరునాడు విశ్వంకూడా వారి నిర్ణయం విని ఆశ్చర్యపోయాడు. "మీరు సెలవులో వచ్చారన విషయం ఒక్కసారికూడా చెప్పలేదే! ఏం ఎందుకు?" అని హీన స్వరంతో అడిగాడు. తన తల్లిదండ్రులకి తనమీద నమ్మకం కలగలేదన విషయం గ్రహించి కొంచెం బాధపడ్డాడు.

"మేం సెలవులకి ఇక్కడికి వచ్చామన్న సంగతి తెలుస్తే మీరు మమ్మల్ని ప్రత్యేక అభిమానంతో గారాటం చేసేవారు, అప్పుడు మేం ఉక్కిరిబిక్కిరైపోతాం," అన్నది వాళ్ళ అమ్మగారు.

"అదే, అదే నిజం!" అంటూ ఆమెకు వంత పాడారు అరుణాచలం.

ఇప్పటికీ అతని మాటల్లోని ధ్వని నన్ను ఆశ్చర్యపరిచింది.

వాళ్ళు చిన్నపిల్లలనే ఆ ఇద్దరూ అంటున్నారు. కాని, నిజంగా చిన్నపిల్లలకీ, వారికి ఏమైనా స్వామ్యం ఉందా? చిన్నపిల్లలు వాళ్ళ తల్లిదండ్రులపట్ల పూర్తిగా అరమరికలేని నమ్మకంతో ఉంటారు. అమ్మా నాన్నా ఒకప్పుడు వాళ్ళని శిక్షించినా అందుకు పిల్లలు వారిని తప్పుపెట్టరు. ఎప్పుడైనా ఇంట్లో వాతావరణం వేడెక్కినప్పుడు అమ్మా నాన్నా రాజీపడేందుకు ప్రయత్నిస్తారు. అప్పుడప్పుడు పిల్లలు పెద్దరికం వహిస్తూ అలాగే ప్రవర్తిస్తారు కూడా.

వారి సంభాషణబట్టి ఆ వృద్ధ దంపతులుకూడా రక్షణకోసం మరొకరిపై ఆధారపడవలసివుంటుందన్న భావం వెలువరించారు. వారు చివరికి స్వంత ఇంటికే చేరుతారనే విషయంలో నాకు ఎంతమాత్రమూ విచారం లేదు.

అరుణాచలం దంపతులకు వీడ్కోలు చెప్పడానికి నేనుకూడా రైల్వేస్టేషన్ కి వారితోబాటు వెళ్ళాను. వీడ్కోలుచెప్పే చివరి క్షణంలో నేనుకూడా ఉద్రేకంకి పాలయ్యానని చెప్పుకోవాలి. లలిత, విశ్వంతోబాటు నేను కూడా నా భావాన్ని వ్యక్తపరచే స్థితిలో - తడిసిన కన్నులతో - ఉంటానో అని కొంచెం సంకోచపడ్డాను. ఏ విధమైన భావాలూ లేనివారు అరుణాచలం దంపతులు, గీతా, ఆ చంటిపిల్లవాడు అరుణ్ - నలుగురు మాత్రమే.

ఈ ఒక్క విషయంలోనే ఈ వృద్ధులు, బిడ్డలు ఒకేలాగ ఉన్నారని నేను గ్రహించగలిగాను. ఇంటికి తిరిగివచ్చినప్పుడు ఈ విషయమై విశ్వంని ఓదార్చాలనుకున్నాను.

రైలు పొగ కక్కుతూ మెల్లిగా ప్లేటిఫారంనుంచి బయలుదేరింది. ఆ వృద్ధ దంపతులు క్రమేపీ మా చూపులనుండి మాయమయ్యారు. మేం ఇంటికి వచ్చేటప్పుడు విశ్వంని దగ్గరనుంచి గమనించాను.

"ఎవరేమన్నా నీ తలిదండ్రులు చంటిపిల్లలుమాత్రం కాదు! మీ చంటిపిల్లలనుంచి దూరమై పోతున్నట్లు మీరెందుకు బాధపడుతున్నారు?" అంటూ నేను ఊరడించాను.

"వారు పిల్లలతో సమానమే," అన్నది లలిత దృఢచిత్తం వ్యక్తీకరిస్తున్న ధోరణిలో. "పిల్లలు ఎప్పుడూ వూరికే కూర్చుండరు; ఏదో ఒకటి చేస్తూనేవుంటారు. నాన్నగారు మళ్ళీ ఉద్యోగంలో చేరాలనుకుంటున్నారు. అత్తగారుకూడా ఏదో ఒక వ్యాపకం చేస్తూండాలనే ఆలోచిస్తుంటారు."

"నిజంగా వాళ్లు చిన్న పిల్లలే; మరొకరిమీద ఆధారపడకూడదన్నదే వారి లక్ష్యం," అన్నాడు విశ్వం, నా వంక చూస్తూ. తనచేతిని విడిచి తనవెంటనే నడుస్తున్న గీతాన్ని అతను పట్టించుకోలేదు.

"ఆ కారణంవలనే మీ నాన్నగారు ఎప్పుడూ అంటుండేవారు, వాళ్ళు మరొకరి దయ, రక్షణ మీద ఆధారపడి బ్రతుకుతున్నారని,'" అన్నాను నేను అతనితో ఏకీభవిస్తూ. విశ్వం తల్లిదండ్రులకూ

పిల్లలకూ మధ్య ఎటువంటి సామ్యం లేదనే నా నిర్ణయాన్ని వెలిబుచ్చాలనే కోరిక నాకేకోశాన్నలేదు.

ఈ దంపతులు సహజంగా, చంటిపాపల మనస్తత్వంతో వారి పెద్దలగురించి మనసువిప్పి మాట్లాడుతున్నారనితప్ప నేను మరేం చెప్పాలి?

వారు తమ మనోభావాలు వెల్లడిస్తున్నందుకు వారిని శ్లాఘిస్తూ నా మనసు ఉప్పొంగిపోయింది.

దృఢమైన, శక్తివంతమైన ఇద్దరు స్వతంత్రజీవుల వారసులు మీరు. ఇప్పుడు మీరు బాధ్యతాయుతమై, తల్లిదండ్రుల పాత్రలు - నిజానికి పసిపిల్ల మనస్తితి కలిగియూన్నాకూడా - పోషిస్తున్నారు. ఇప్పుడు మీరు నిజంగానే ఈ స్వాతంత్ర్యంకి అర్హులు.

బహూశా లలిత నా అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకొగల్గుతుందో లేక దూరాన్న వినిపిస్తున్న రైలు ఇంజన్ దీర్ఘ నిట్టూర్పు చలిస్తుందో, ఆమె ప్రేమ, అనురాగంతో తన భర్తవైపు దృష్టి మళ్ళించింది. ఒక దీర్ఘ నిట్టూర్పు విడుస్తూ ఆయనకూడా ఆమె చూపులతో తన చూపులు కలిపాడు.

****